

С. Харицька, А. Колісниченко. Проблеми адаптації студентів ВЗО до навчання у період воєнного стану. Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: збірник наукових праць / за заг. ред.. О. В. Ковтун. – К.: НАУ, 2022. С. 249-253.

*Світлана Харицька,
Анна Колісниченко
Національний авіаційний університет
м. Київ (Україна)*

Проблеми адаптації студентів ВЗО до навчання у період воєнного стану

***Анотація:** Під час війни навчання у вищих закладах освіти набуває багато особливостей, відбуваються також зміни і в організації самого процесу. Зазвичай вони набувають негативних рис, оскільки люди вимушені багато часу перебувати у сховищах, або взагалі полишити свої домівки.*

Найбільш уразливою частиною суспільства в період війни є підлітки та молодь, оскільки вони знаходяться на стадії персонального розвитку та суспільного росту. Учні та студенти потребують підтримки свого морального стану.

***Ключові слова:** адаптація, навчальний процес, військовий стан.*

***Abstract:** During the war, studying in higher education institutions acquires many features, changes also occur in the organization of the process itself. They usually acquire negative features, as people are forced to spend a lot of time in storage facilities, or to leave their homes altogether. Teenagers and youth are the most vulnerable part of society during the war, as they are at the stage of their development and social growth. Pupils and students need support for their morale.*

***Key words:** adaptation, educational process, military status.*

Воєнний стан, введений в Україні з початку повномасштабного вторгнення росії (24 лютого 2022р.), безумовно вплинув на навчання студентів вищих закладів освіти. Для всього українського народу війна стала ланкою, яка поділила життя на до і після... Ці страшні події зачіпають всі сфери життя, а особливо відбиваються на якості навчання.

Українці віком від 6 до 23 років вимушені пристосовуватись до нинішніх умов навчання. Понад півтора мільйона дітей та молоді виїхали та продовжують навчання за кордоном, але більшість залишилися вдома, продовжуючи навчання в умовах війни. Життя триває, а з ним залишається і потреба здобувати освіту.

Найбільш уразливою частиною суспільства в період війни є підлітки та молодь, оскільки вони знаходяться на стадії персонального розвитку та суспільного росту. Учні та студенти потребують підтримки свого морального стану.

Послаблення морального стану може спричинитись багатьма різними факторами, а зокрема: переїзд в іншу область або країну, втрата близьких та рідних людей, розмовний бар'єр з однолітками за кордоном, що тягне за собою ще одне порушення потреб – живе спілкування, невпевненість у майбутньому і відсутність чітких планів, відсутність бачення себе в майбутньому суспільстві, втрата свого дому, школи, університету. Генштаб ЗСУ заявив, що в Україні на 1 вересня 2022 року постраждали 2405 закладів освіти. З них 270 – повністю зруйновані [4].

Одним із найважливіших факторів, що впливає на освітній процес є дистанційна форма навчання, яка розділила школярів та вчителів, студентів та викладачів понад два роки тому під час пандемії. Студенти та учні, які починали здобувати освіту в період 2020-2022 років не знають, як це, прокидатися раніше для того щоб встигнути дістатися до школи/університету. Мінімізація візуального спілкування з викладачем/вчителем та однолітками спричиняє затримку соціально-суспільного дорослішання, набуття досвіду самоорганізації та навичок для подальшого вступу в інші навчальні заклади, неможливість повноцінного навчання з деяких дисциплін (фізкультура, музика, образотворче мистецтва, лабораторні роботи, креслення), вивчення деяких нюансів з інших дисциплін. Та найбільшою проблемою під час дистанційного навчання є гіподинамія, тому що саме така форма навчання спричиняє малорухливий спосіб життя учнів/студентів. Тож, війна, а з нею дистанційна форма навчання внесли багато негативних коректив у освітній процес і життя сучасних студентів та школярів.

В. Лагєрев визначає адаптацію студентів до навчання у ВЗО як «інтенсивний та динамічний, багатосторонній та

комплексний процес життєдіяльності, в результаті якого особистість на основі відповідних пристосовницьких реакцій виробляє стійкі навички задоволення тих вимог, що висуває навчально-виховний процес вищої школи». Л. Зданевич вважає, що під адаптацією студента потрібно розуміти процес приведення основних параметрів його соціальної й особистісної характеристик у відповідність, у стан динамічної рівноваги з новими умовами середовища ВЗО як зовнішнього чинника щодо студента. При цьому йдеться не лише про функціонування, взаємозв'язок особистості з широким колом зовнішніх обставин, але й про розвиток і саморозвиток студента [1]. Не існує єдиного визначення до терміну «адаптація», але, на нашу думку, найбільш влучним за даних умов є саме такий: адаптація – це процес пристосування до нових умов життя, діяльності, соціальних ситуацій розвитку та контактів, статусів та ролей. Спроможність адаптуватися, долати труднощі, віднайти своє місце у життєвому просторі є вирішальним чинником вдалого розвитку молодої людини, а в майбутньому – фахівця з вищою освітою. Адаптація до відповідних умов відбувається незалежно від бажання чи плану. Цей процес починається автоматично, як тільки змінилися обставини.

У Національному авіаційному університеті проблема переходу до дистанційної форми навчання не була проблематичною, оскільки був використаний досвід роботи попередніх років під час пандемії. Продовжила роботу платформа Google class, яка досить добре зарекомендувала себе. Та все ж налаштування роботи іще у більш складних умовах війни пов'язане з низкою бар'єрів, які необхідно подолати всім учасникам освітнього процесу, а саме: психологічний, методичний, технічний, комунікативний [2].

Вже опановані методи роботи дистанційного навчання набули нових обрисів. Відсутність електропостачання, а з нею і інтернет-зв'язку орієнтує студентів і викладачів на організацію самостійної роботи студентів у більшому обсязі. Відхилення від графіку проведення занять через численні повітряні тривоги також змінює ставлення до навчального процесу, спонукає адаптуватися до нових реалій і бути готовим приєднатися до класу будь-якої миті.

Психологічна розгубленість і напруженість суб'єктів освітнього процесу щодо ситуації, яка склалася, найбільше

позначалася на організації навчально процесу. Багато студентів і викладачів покинули свої домівки, щоб врятувати своє життя, не розуміючи як довго триватиме їх переселення/евакуація, і змушені були знову налагоджувати викладання та навчання, не втрачаючи надію на повернення до звичного режиму роботи.

Найбільших втрат зазнав комунікативний аспект. І викладачі, і студенти певною мірою втратили відчуття приналежності до одного цілого, стали отримувати меншу емоційну задоволеність від спілкування. Було втрачено такий компонент спілкування, як мова тіла, погляд, міміка. Часто суб'єкти освітнього процесу лише чули, але не бачили один одного.

Надзвичайно важливою, на наш погляд, є робота зі студентами не тільки у межах проведення занять, а ще й залучення їх до виховних онлайн-заходів, що також сприяє адаптації студентів. У системі професійної підготовки фахівців у вищих закладах освіти має продовжуватися процес реалізації вимог програми виховання всебічно розвиненої особистості. У виховній роботі зі студентською молоддю варто використовувати різні форми. Переведення закладу вищої освіти на дистанційне навчання перед викладачами/кураторами поставило непросте питання, яке потребує креативного мислення для проведення виховних заходів онлайн. Студенти-першокурсники відчують брак виховних та позаурочних заходів порівняно зі школою, тому відновити цей баланс є першочерговим завданням кураторів та викладачів, які працюють зі студентами молодших курсів [3].

Відтік іноземців, які навчались у вищих закладах освіти до початку воєнних дій, також негативно вплинув на якість навчання. У багатьох університетах закрилися проекти, де викладання велося іноземною мовою (переважно англійською), до яких були залучені й українські студенти, які по закінченні даної програми були конкурентноспроможними на міжнародному ринку праці завдяки професійному володінню іноземною мовою. У таких умовах роботи у різнорівневих групах адаптуватися мають не тільки студенти, а й викладачі, щоб мати можливість працювати з усіма студентами та спонукати їх до подальшого розвитку.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що війна внесла і продовжує вносити корективи у процес навчання в нашій країні. Результати можна буде побачити та оцінити лише після

завершення бойових дій. Наразі можна сказати, що українці продовжують життя в тих умовах, в яких вони є, не дивлячись на страшні події вони навчаються в повну силу і сподіваються на закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Іщук Н., Лесовий В. Адаптація студентів-першокурсників до навчання у ВНЗ // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. <file:///C:/Users/38067/Desktop/%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BF%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F/228640302.pdf>
2. Ковтун О.В. Моніторинг адаптації суб'єктів освітнього процесу у вищій школі до роботи і навчання в умовах пандемії COVID-19//Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура : зб. наук. праць / за заг. ред. О. В. Ковтун. – К. : НАУ, 2020. – 397с.
3. Харицька С. В., Колісниченко А. В. Проблема адаптації форм виховних заходів до сучасних вимог дистанційного навчання / С. В. Харицька, А. В. Колісниченко // Перспективи та інновації науки Серія: Педагогіка. Психологія. Медицина. – Випуск №8 (13), 2022. – С. 306-315.
4. https://24tv.ua/education/skilki-shkil-poshkodzheni-zruynovani-povnistyu-vnaslidok-viyeni_n2149188